

КОРПОРАТИВНІ ПРАВА ЯК ОБ'ЄКТ ЦИВІЛЬНИХ ПРАВ

КАЛАУР Іван Романович - доктор юридичних наук, професор,
Західноукраїнський національний університет

ORCID: <https://orcid.org//0000-0003-1736-6175>

СІЩУК Ліліана Василівна - кандидат юридичних наук, доцент, старший
дослідник, Лабораторія проблем корпоративного права Науково-дослідного
інституту приватного права і підприємництва імені академіка Ф. Г. Бурчака
НАПрН України

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9722-4347>

УДК 347.471/347.211

DOI 10.32782/NP.2023.3.29

У статті проаналізовано чинне корпоративне законодавство України та доктринальні підходи до поняття і правової сутності корпоративних прав з огляду на можливість їх віднесення до самостійного об'єкта цивільних прав. Встановлено, що спеціальне корпоративне законодавство не містить визначення корпоративних прав, а розкриває перелік прав учасників із вказівкою на можливість мати й інші права, визначені законом та статутом товариства. Зроблено висновок, що правова регламентація корпоративних прав має бути відображена у кодифікованому акті – Цивільному кодексі України.

Враховуючи стан регулювання об'єктів цивільних прав, що визначені ст. 177 ЦК України, встановлено, що: 1) серед переліку об'єктів цивільних прав відсутні корпоративні права; 2) перелік об'єктів цивільних прав залишається відкритим; 3) весь перелік об'єктів цивільних прав зводиться до матеріальних та нематеріальних благ. Аргументовано нематеріальний характер корпоративних прав, оскільки фізична форма втілення відсутня. Однак наявність майнових прав у складі корпоративних прав зумовлює необхідність розгляду їх в аспекті майна, що вказує на поширення щодо таких прав правового режиму права власності. Доведено, що корпоративні права, зміст яких наповнюють майнові права, що мають вартісну цінність, варто занести до переліку об'єктів цивільних прав, як самостійного об'єкта, а тому корпоративні права необхід-

но визначати як майнове благо нематеріального характеру.

Щодо окреслення специфіки визнання об'єктом цивільний прав частки у статутному капіталі (акції, паю), чи корпоративних прав, аргументовано, що акція, частка у статутному капіталі, пай є формою корпоративних прав, що носить обліковий характер таких прав та може вказувати на спеціальні правила їх цивільного обороту. Форма корпоративних прав функціонує в силу традиційного застосування з урахуванням специфіки правового регулювання спеціальними законами окремих організаційно-правових форм юридичних осіб.

Ключові слова: корпоративні права, право участі, частка у статутному капіталі, матеріальні блага, нематеріальні блага, майнові права, немайнові права, об'єкт цивільних прав, цивільний оборот.

Постановка проблеми

В умовах сьогодення євроінтеграція та підвищення інвестиційної привабливості України, повоєнна відбудова, відновлення і формування ефективної ринкової економіки є вагомими чинниками для продовження реформ у підприємницькій сфері. Одним із важливих завдань, що мають значення для цивільного обороту майна, робіт та послуг, є оновлення норм Цивільного кодексу України загалом та у частині окреслення об'єктів цивільних прав відповідно до викликів сучасності. Якщо звернутися до Концепції оновлення Цивільного кодек-

су України, то у вказаній збірці ідей щодо удосконалення цивільного законодавства приділено увагу й розширенню переліку об'єктів цивільних прав, що набувають актуальності для цивільного обороту. До переліку таких об'єктів пропонується включити корпоративні права як самостійний об'єкт цивільних прав, що сприятиме стабілізації і подальшого розвитку економічних відносин України.

Стан теоретичного дослідження

Питання, пов'язані з розкриттям поняття і правової сутності корпоративних прав у системі об'єктів цивільних прав, досліджувалися у наукових працях таких вчених, як В. А. Васильєвої, А. С. Довгерта, Ю. М. Жорнокуя, Н. С. Кузнецової, І. В. Лукач, Р. А. Майданика, І. В. Спасибо-Фатєєвої та інших. Проте постійне оновлення законодавства, що хаотично відтворює послідовність різних ідей до поняття корпоративних прав, як самостійних об'єктів цивільних прав, що зумовлює дискусійність у практиці застосування, а також відсутність єдності наукових думок з даного питання вказує на потребу продовжувати наукове дослідження цієї тематики.

Метою наукової статті є аналіз норм чинного законодавства України у сфері правового регулювання поняття корпоративних прав та доктринальних підходів щодо правової природи корпоративних прав як об'єктів цивільних прав, що можуть перебувати у цивільному обороті. У результаті проведеного дослідження буде окреслено аргументований підхід до сприйняття ідеї бачення корпоративних прав в системі об'єктів цивільних прав.

Виклад основного матеріалу

З огляду на те, що приватне право активно розвивається, Н. С. Кузнецова зазначає, що Цивільний кодекс України (далі – ЦК України) продемонстрував за двадцять років свого існування здатність регулювати як усталені відносини цивільного обороту, так і ті, які є відносно новими і виникають на тлі розвитку нових технологій тощо [1, с. 9]. Водночас настав час для рекодифіка-

ції. Важливою проблемою є регламентація об'єктів цивільних прав, що зумовлено змінами у цивільному обороті [1, с. 10]. Окрім того, більшістю завдань, що поставлено перед законодавчим органом влади України, є приведення українського законодавства у відповідність до права Європейського Союзу у частині запозичення найкращих європейських практик та звичаїв.

Щодо корпоративного права, то кардинальні зміни з запровадження європейських стандартів розпочалися з 2014 року шляхом внесення змін до акціонерного законодавства та законодавства про депозитарну діяльність. Втім до поняття корпоративних прав, що містилося у ст. 1 Закону України «Про акціонерні товариства» від 2008 року, не вносилося змін з моменту прийняття вказаного нормативного акта. Зазначалося, що корпоративними правами є сукупність майнових і немайнових прав акціонера – власника акцій товариства, які впливають з права власності на акції, що включають право на участь в управлінні акціонерним товариством, отримання дивідендів та активів акціонерного товариства у разі його ліквідації відповідно до закону, а також інші права та правомочності, передбачені законом чи статутними документами [2]. Тобто на законодавчому рівні у контексті даного визначення було розкрито зміст корпоративних прав через сукупність немайнових і майнових прав, що комплексно виникають з набуттям акції. У новому Законі України «Про акціонерні товариства» [3] поняття корпоративних прав відсутнє.

З прийняттям у 2018 році Закону України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» [4] оновлено підходи до управління у товариствах з обмеженою та додатковою відповідальністю. Однак спеціальний закон не містить ні визначення корпоративних прав, ні корпоративних відносин, що виникають у таких товариствах, але розкриває перелік прав учасників, схожий до тих, що визначені для акціонерів акціонерних товариств із вказівкою на можливість мати й інші права, визначені законом та статутом товариства.

Аналогічно можна навести приклад про введення у дію у 2020 році нового Закону

України «Про сільськогосподарську кооперацію» [5], що зумовило внесення змін до статті 84 чинного ЦК України доповненням вичерпного переліку підприємницьких товариств сільськогосподарськими кооперативами та їх об'єднаннями [6]. Тобто законодавцем було прийнято рішення розширити коло юридичних осіб корпоративного типу на рівні ЦК України. Однак, як й у Законі України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю», у Законі України «Про сільськогосподарську кооперацію» відсутнє поняття корпоративних прав, а міститься перелік основних прав та обов'язків членів сільськогосподарського кооперативу.

Отже, аналіз змін і оновлення спеціального законодавства за останнє десятиліття дозволяє зробити висновок про активну правотворчу діяльність, спрямовану на удосконалення механізмів правового регулювання корпоративних відносин через врегулювання правового статусу організаційно-правових форм підприємницьких юридичних осіб, і не тільки їх. Водночас у контексті правового регулювання окремими спеціальними правовими актами питання щодо поняття «корпоративні права» залишилося не вирішеним.

Тому основна увага все ж таки має акцентуватися на тому, яким чином відбуваються законодавчі зміни щодо кодифікованих актів. Як відомо, поняття корпоративних відносин і корпоративних прав впродовж тривалого часу містилося у Господарському кодексі України (надалі – ГК України), однак законодавча дефініція не вирішувала питань щодо розуміння сутності цих правових явищ шляхом запровадження дискусій цивільно-правової, господарсько-правової чи змішаної природи корпоративних відносин і корпоративних прав, визначення їх місця в правовому полі, окреслення переліку юридичних осіб корпоративного типу, учасникам яких належали корпоративні права тощо. Разом із тим тривала практика застосування і судової практика внесли свої корективи в деякі аспекти правового бачення цих питань, що в тих чи інших випадках позитивно впливало на можливість такого викорис-

тання при вирішенні корпоративних конфліктів чи спорів.

Тим не менш з 2019 року активно триває робота над ідеєю здійснення рекодифікації ЦК України, що засвідчується створенням спеціальної робочої групи з вказаного питання, а також проведенням значної кількості наукових і практичних заходів – конференцій, круглих столів, вебінарів, метою яких стало обговорення питання удосконалення кодифікованого акта з наданням можливості науковцям і практикам висловлювати своє експертне бачення. Для початку, важливим кроком змін на вказаному шляху стало прийняття Концепції оновлення Цивільного кодексу України [7], якою запропоновано скасувати ГК України, уточнити сфери, у яких складаються приватноправові відносини, що регулюються цивільним законодавством, в тому числі й корпоративну, та ввести до переліку об'єктів цивільних прав корпоративні права.

Ключова ідея, що висловлена в Концепції з приводу скасування ГК України, у подальшому була втілена у законопроекті № 6013 «Про особливості регулювання підприємницької діяльності окремих видів юридичних осіб та їх об'єднань у перехідний період» від 09.09.2021 р. [8], метою якого стало запровадження ефективних механізмів на удосконалення корпоративного управління в юридичних особах, заснованих на державній і комунальній власності, на заміну речових прав «право господарського відання» та «право оперативного управління» на приватноправові конструкції користування (оренди) та управління чужим майном, а також на усунення суперечностей між Цивільним кодексом України та актами спеціального законодавства. Відповідно, у зв'язку із пропозицією скасувати ГК України у прикінцевих та перехідних положеннях вказаного проекту запропоновано внести зміни до ЦК України та доповнити статтею 96-1 «Права учасників (засновників, акціонерів, пайовиків, членів) юридичних осіб (корпоративні права)». Але у зв'язку з набуттям чинності 01.01.2023 року Законом України «Про акціонерні товариства» [3] відповідні зміни уже закріпле-

ні у ЦК України [6] з аналогічним змістом, що пропонувався у проєкті Закону № 6013 [8], а ст. 167 ГК України скасована.

Разом із тим Концепція оновлення Цивільного кодексу України підкреслює важливість розширення переліку об'єктів цивільних прав і пропонує доповнити III Розділ, зважаючи на розвиток цивільного обороту, таким об'єктом, як корпоративні права [7, с. 11]. Зокрема, Ю. Є. Ходико наголошує, що об'єкт є центральним складником будь-яких правовідносин, які обертаються навколо нього. Розділ III Книги першої ЦК України у питанні об'єкта є лише початком та фундаментом правової регламентації відносин з приводу об'єкта, а закінчується така регламентація там, де закінчується регулювання цивільних відносин [9, с. 61].

Втім, якщо звернутися до норм III Розділу, а саме до ст. 177 ЦК України, то у ч. 1 вказаної статті зазначено, що об'єктами цивільних прав є речі, гроші, цінні папери, цифрові речі, майнові права, роботи та послуги, результати інтелектуальної, творчої діяльності, інформація, а також інші матеріальні та нематеріальні блага [6]. Як бачимо, з положень наведеної статті випливає декілька фактів: 1) серед переліку об'єктів цивільних прав відсутні корпоративні права; 2) перелік об'єктів цивільних прав залишається відкритим; 3) весь перелік об'єктів цивільних прав, незважаючи на відкритий характер, зводиться до матеріальних та нематеріальних благ.

Однак такий стан регулювання позитивно не впливає на оборотоздатність корпоративних прав, оскільки у цивільному законодавстві відсутнє визначення матеріальних та нематеріальних благ, а з ст. 177 ЦК України випливає, що іншого законодавчого тлумачення об'єктів цивільних прав не існує.

Загалом поняття матеріальних та нематеріальних благ носить економічний характер, що зводиться до товарів та послуг, що є результатом доцільної діяльності людини. Однак у правовому полі існує декілька підходів до даного поняття, що зводяться до окреслення суті матеріальних благ, як таких, що існують за своєю формою у матеріальному світі, та нематеріальних благ, що

не належить до предметів матеріального світу. Також при характеристиці вказаних понять береться до уваги наявність майнової цінності блага та немайнової складової блага, якщо така має місце.

З огляду на вказані аспекти сприйняття матеріальних і нематеріальних благ через форму вираження та наявність чи відсутності майнової складової блага, можна зробити висновок, що корпоративні права є нематеріальним благом, оскільки характеристика останнього не зводить існування таких об'єктів цивільних прав до фізичного втілення у матеріальному світі. Однак глава 15 розділу III ЦК України окреслює тільки три об'єкти цивільних прав, що законодавчо закріплені, як нематеріальні блага, а саме об'єкти права інтелектуальної власності, інформація та особисті немайнові блага [6]. З огляду на відсутність відкритого переліку нематеріальних благ припускаємо, що віднесення інших об'єктів цивільних прав до нематеріальних благ потребує додаткового дослідження.

Щодо корпоративних прав, то доводити нематеріальний характер корпоративних прав недоречно, оскільки фізична форма втілення відсутня. Однак наявність майнової складової, а саме майнових прав у складі корпоративних прав зумовлює необхідність розгляду їх в аспекті майна, як блага, що має майнову цінність, та поширення на них правового режиму права власності. За правилами вільної енциклопедії благами є об'єкти та засоби, що спрямовані на задоволення людських потреб. Якщо звернутися до норм ЦК України, то у ст. 190 зазначається, що майном, як особливим об'єктом, вважаються окрема річ, сукупність речей, а також майнові права та обов'язки. Майнові права визнаються речовими правами [6].

Ю. М. Жорнокуй з даного приводу зазначає, що право, що має вартість, є майновим, і як наслідок, має визнаватися майном. У такому разі, майнові права мають не режим суб'єктивних прав, а мають визнаватися об'єктом іншого корпоративного права [10, с. 52]. Варто погодитися з такою думкою, оскільки, як вже зазначалося, зміст корпоративного права складають немайнові та майнові права. Саме майнові права

вказують на вартісну цінність корпоративних прав для введення у цивільний оборот, тому об'єктом цивільних прав є корпоративні права як майнові блага, у яких відсутня матеріальна форма.

Зокрема, під час засідань розробників Концепції оновлення ЦК України, як зазначає А. С. Довгерт, обговорювався середній варіант щодо співвідношення понять «річ», «майно», «майнові права». Зроблено наступні висновки: «Речами є всі предмети, які можуть бути індивідуальною або колективною приналежністю (фізичної або юридичної особи) (матеріальні речі), та майнові права, оскільки вони є складовими частинами майна (нематеріальні речі). Визначальними властивостями речі є здатність майнового блага в матеріальній або нематеріальній формі бути індивідуальною або колективною приналежністю, перебувати в правовому пануванні внаслідок підпорядкування волі особи, мати економічну цінність і слугувати для використання» [11, с. 25]. Маркус Герлайн, аналізуючи пропозиції розробників Концепції оновлення ЦК України, також запропонував розширити положення щодо об'єктів цивільного права, включаючи корпоративні права. Вчений зазначив, що хоча у німецькому законодавстві лише матеріальні об'єкти визнаються речами відповідно до § 90 BGB, від них слід відокремити нематеріальні права [12, с. 35].

Отже, відбувся дихотомічний поділ всіх речей на матеріальні та нематеріальні речі, що зумовило розширення правового режиму права власності не тільки на речі матеріального світу, але й на речі нематеріального характеру. Враховуючи наведене, приходимо до висновку, що корпоративні права, у зміст яких входять майнові права, які мають вартісну цінність, варто занести до переліку об'єктів цивільних як самостійного об'єкта. Оскільки майнова складова корпоративних прав вводить їх у цивільний оборот, а перелік об'єктів цивільних прав дається через правову категорію «блага», то корпоративні права доцільно розглядати у формі майнового блага нематеріального характеру.

Таким чином, враховуючи поділ речей на речі матеріального та речі нематеріаль-

ного характеру виникає питання відмінності корпоративних прав, як речей нематеріального характеру, від об'єктів права інтелектуальної власності, що відносяться до нематеріальних благ. Адже право інтелектуальної власності за змістом поділяється, як й корпоративне право, на немайнові та майнові права. На нашу думку, відповідь очевидна. Відмінність полягає у правовому режимі права інтелектуальної власності на результати інтелектуальної творчої діяльності від права власності на корпоративні права, майнова цінність яких формується із внесків до статутного капіталу або відчуження на підставі договору та включена у зміст таких прав.

Якщо порівнювати об'єкти права інтелектуальної власності та корпоративні права на прикладі внесення об'єктів права інтелектуальної власності до статутного капіталу юридичної особи, то варто вказати на наступне. У праві інтелектуальної власності цінність становлять майнові права на об'єкти інтелектуальної власності, що супроводжуються укладенням договорів зобов'язального характеру, а особисті немайнові права творця не передаються. Однак об'єктом цивільних прав виступають результати інтелектуальної, творчої діяльності, як нематеріальні блага, що зумовлюють перехід виключних майнових прав на них до іншої особи. Таким чином, впливає, що об'єктом цивільних прав виступає нематеріальне благо майнового характеру. Адже у такий спосіб гарантується передання майнової цінності результату інтелектуального продукту без порушення особистих немайнових прав, що не передаються згідно прямої вказівки закону.

Щодо корпоративних прав, то при створенні юридичної особи внески до статутного капіталу стають власністю останньої, натомість в учасників виникають корпоративні права, майнова цінність яких зумовлена внесенням вкладу, з одного боку, та участю в управлінні компанією, з іншого боку, що впливає на загальну вартість корпоративних прав при відчуженні. Як зазначає В. А. Васильєва, оборот корпоративних прав учасника, який покрит вартість інтелектуального капіталу, повинен відбуватися

максимально без перешкод [13, с. 14]. Тому варто погодитися з позицією розробників Концепції оновлення ЦК України, що корпоративні права у цивільному обороті варто прирівнювати до майнових прав.

Водночас різне наукове тлумачення та різнорідна практика застосування у корпоративній сфері зумовлює протилежні підходи до окреслення об'єкта цивільних прав. З одного боку, зазначається, що об'єктом цивільних прав є частка у статутному капіталі (акція, пай), а з другого боку, що корпоративні права. Хоча існують ще й інші тлумачення даного питання, тим не менш зосередимо увагу на вказаних вище, як найбільш поширених.

І. В. Лукач зазначає, що корпоративні права – це права акціонера чи учасника товариства з обмеженою відповідальністю, що випивають з їх частки в статутному капіталі такого товариства. Частка у статутному капіталі – це частина статутного капіталу товариства з обмеженою відповідальністю чи акціонерного товариства. Предметом відчуження є саме частка в статутному капіталі, а не корпоративні права [14, с. 73]. З вказаної позиції очевидно сприйняття теорії «права на частку» та «права з частки» з тією аргументацією, що у першому випадку виникає право власності на частку як окремий об'єкт цивільних прав, а у другому випадку виникають права зобов'язального характеру, що зумовлюють взаємодію учасника та товариства для їх реалізації.

Однак з таким підходом нині повною мірою погодитися складно. Тут доречно зазначити думку В. А. Васильєвої, що єдиним оборотоздатним об'єктом є корпоративні права, майнова цінність яких впливає на вартість акцій, часток, паїв тощо на випадок розпорядження такими об'єктами. Адже частки і паї носять обліковий характер і вживаються для окреслення специфіки організаційно-правової форми юридичної особи у цивільному обороті, що у загальному не впливає на сутність суб'єктивного корпоративного права [15, с. 9 – 11]. Ю. М. Жорнокуй також вважає, що суб'єктивне корпоративне право заслуговує на самостійне місце у переліку об'єктів цивільних прав, що містяться у ст. 177 ЦК України. Одним із аргу-

ментів вченого є те, що раніше при віднесенні акцій до предмета договору купівлі-продажу законодавець виходив з визнання об'єктами права власності певних паперових носіїв суб'єктивних прав, закріплених в акціях, а не самих акцій. При зникненні «права на папір» з причини відсутності останнього корпоративні права отримують самостійне значення. Формі акції надається тільки функціональне призначення. Адже саме участь у товаристві, а не володіння акцією є ключовим у розумінні природи прав акціонера [10, с. 53].

Однак нині поняття корпоративних прав ще не закріплено у ст. 177 ЦК України. У ч. 1 ст. 96¹ ЦК України міститься поняття прав учасників юридичних осіб (корпоративних прав), що подається через сукупність правомочностей, що належать особі як учаснику (засновнику, акціонеру, пайовику) юридичної особи відповідно до закону та статуту товариства [6]. Тобто поняття корпоративних прав розкривається через їх змістове наповнення.

Втім вказана стаття містить ряд недоліків, що суттєво впливає на окреслення правової сутності корпоративних прав. Зокрема, варто вилучити з ч. 1, ч. 3 та ч. 6 ст. 96¹ ЦК України слова «засновників», «засновники», «засновниками», а також внести зміни до ч. 6 цієї ж статті та вилучити частину речення «між учасниками (засновниками, акціонерами, пайовиками, членами) юридичних осіб, зокрема і ті, що виникають між ними до моменту державної реєстрації юридичної особи». Йде мова про те, що корпоративні відносини та корпоративні права можуть виникати тільки після державної реєстрації юридичної особи як самостійного суб'єкта права, оскільки такі відносини та права виникають саме між учасниками та юридичною особою і мають притаманну тільки їм специфіку правової природи.

Відносини, що виникають до моменту створення юридичної особи носять зобов'язальний характер, що проявляється у вчиненні одно- та двосторонніх правочинів та інших спільних дій, спрямованих на створення юридичної особи. Такі відносини не зумовлюють ще виникнення у засно-

вників корпоративних прав, а тільки перспективу їх первісного набуття після державної реєстрації юридичної особи у встановленому законом порядку. Окрім того, засновники можуть вчинити всі необхідні дії щодо створення юридичної особи, як то укладення засновницького договору, проведення установчих зборів, вчинення ряду фактичних дій, але самого факту державної реєстрації юридичної особи не здійснити.

У ч. 1, ч. 3 та ч. 6 ст. 96-1 ЦК України [6] варто також переглянути і замінити слова «пайовику», «пайовики», «пайовиками» на слова «члену», «члени», «членами», оскільки вказана термінологія є загальноживаною та відповідає положенням спеціальних законів, що регулюють правовий статус юридичних осіб, у яких засновники набувають статусу члена після створення чи вступу до такої юридичної особи. Більше того, у ч. 1 ст. 96-1 ЦК України зазначається, що перелік правомочностей, що становлять зміст корпоративних прав, може визначатися законом та статутом товариства, а у ч. 3 цієї ж статті Кодексу визначено перелік цих прав з вказівкою та можливість їх розширення законом чи установчими документами юридичної особи [6].

Фактично вказана термінологія потребує доопрацювання та уточнення, адже вживання у понятті корпоративних прав слова «статут» звужує коло осіб, які можуть бути наділені корпоративними правами, до учасників тільки таких товариств, де установчим документом є статут. У продовження наведеного, статут є установчим документом всіх підприємницьких товариств, окрім повного та командитного товариства, щодо яких установчим документом є засновницький договір. Для уникнення колізій у правозастосуванні доцільно у ч. 1 та ч. 4 ст. 96-1 слово «статут» замінити на слово «установчий документ». Всі ці фактори теж опосередковано впливають на розкриття сутності корпоративних прав та можливості їх віднесення до переліку об'єктів цивільних прав.

Тому вважаємо, що при доопрацюванні та прийнятті проєкту Закону № 6013 [8] варто запропонувати й зміни до ЦК України з питань, що стосується визначення

поняття корпоративних прав та корпоративних відносин у частині узгодження термінології щодо учасників, юридичних осіб та їх установчих документів з урахуванням того, що корпоративні права є кваліфікуючою ознакою підприємницьких юридичних осіб з моменту їх створення або набуття корпоративних прав похідним способом.

Разом з тим варто звернути увагу на ч. 2 ст. 96¹ ЦК України, згідно якої корпоративні права набуваються особою з моменту набуття права власності на частку (акцію, пай або інший об'єкт цивільних прав, що засвідчує участь особи в юридичній особі) у статутному капіталі юридичної особи. Зазначена норма вказує, що об'єктом цивільних прав виступає частка, акція, пай, що засвідчує участь, а не корпоративні права учасника. Тлумачення цього положення можна здійснювати у різних форматах, адже у законодавстві відсутнє закріплення таких понять, як «участь», «право участі», «частка», а також не розкрито співвідношення понять «право участі» та «корпоративні права» тощо. Водночас зміст норми статті не заперечує можливість одномоментного набуття корпоративних прав разом з часткою у статутному капіталі, акцією, паєм. У законодавстві не наведено аргументів щодо майнової цінності частки у статутному капіталі, акції, паю, як самостійного об'єкта цивільних прав, що викликає інтерес набуття такого об'єкта без впливу на нього змістового наповнення, а саме корпоративних прав.

Висновки

Отже, враховуючи наявність в учасників юридичної особи корпоративних прав, зміст останніх наповнює майнова та немайнова складова права участі особи у створенні та в управлінні юридичної особи, переданні їй майна у власність та отриманні натомість корпоративних прав, як об'єкта права корпоративної власності учасників такої організації. З моменту створення юридичної особи шляхом її державної реєстрації, з одного боку, корпоративні права дають можливість учаснику право брати участь в управлінні юридичною особою та отримувати майно-

ві вгоди (прибуток у вигляді дивідендів чи інших майнових надходжень) від своїх вкладень до статутного капіталу останньої, а з іншого боку, стають повноцінним об'єктом цивільних прав, що має майнову цінність.

Тому корпоративні права необхідно розглядати у переліку об'єктів цивільних прав, як майнове благо нематеріального характеру. Форма корпоративних прав (акція, частка у статутному капіталі, пай) функціонує в силу традиційного застосування з вказівкою на особливості оборотоздатності такого майнового блага нематеріального характеру, як корпоративні права, з урахуванням специфіки правового регулювання спеціальними законами окремих організаційно-правових форм юридичних осіб, у яких може бути закріплено спеціальні правила цивільного обороту.

Література

1. Кузнецова Н. С. Нове українське право. 2023. Вип. 1. С. 10.
2. Про акціонерні товариства: Закон України від 17. 09. 2008 р. № 514-VI. (втратив чинність). Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2008, № 50-51, ст.384. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/514-17#Text>
3. Закон України «Про акціонерні товариства» від 27. 07. 2022 р. № 2465-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2465-20#Text>
4. Закон України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» від 06. 02. 2018 р. № 2275-VIII. Відомості Верховної Ради (ВВР), 2018, № 13, ст.69. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2275-19#Text>
5. Закон України «Про сільськогосподарську кооперацію» від 21. 07. 2020 р. № 819-IX. Відомості Верховної Ради (ВВР), 2020, № 52, ст.497. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/819-20#Text>
6. Цивільний кодекс України від 16. 01. 2003 р. № 435-IV. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2003, №№ 40-44, ст.356. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>
7. Концепція оновлення Цивільного кодексу України. Київ: Видавничий дім «АртЕк», 2020. 128 с.
8. Проект Закону України «Про особливості регулювання підприємницької діяльності окремих видів юридичних осіб та їх об'єднань у перехідний період» від 09. 09. 2021 р. № 6013 URL: https://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=72707
9. Ходико Ю. Є. Співвідношення приписів розділу III книги I ЦК України з іншими частинами ЦК України, Конституцією України та спеціальними законами. Нове українське право. 2023. Вип. 1. С. 60 – 64.
10. Жорнокуй Ю. М. Суб'єктивне право як об'єкт корпоративних відносин. Право і суспільство. 2017. Вип. 5. С. 49 – 59.
11. Довгерт А. С. Рекодифікація цивільного права: питання загальної частини пандектної системи у діалозі з німецькими вченими. Нове українське право. 2023. Вип. 1. С. 20 – 27.
12. Маркус Герляйн. Експертний висновок до першої книги рекодифікації цивільного законодавства України. Нове українське право. 2023. Вип. 1. С. 28 – 39.
13. Васильєва В. А. Промислова власність і корпоративна власність: конкуренція норм. Корпоративне право України та інших європейських країн: порівняльно-правова характеристика: Збірник наукових праць за матеріалами Міжнародної науково-практичної конференції / НДІ приватного права і підприємництва ім. академіка Ф. Г. Бурчака НАПрН України; за ред. д-ра юрид. наук, акад. НАПрН України В. В. Луця. Івано-Франківськ, 2014. С. 9 – 16.
14. Лукач І. В. Що відчужується: корпоративні права чи частка в статутному капіталі? Юридичний науковий електронний журнал. 2015. № 1. С. 71 – 73.
15. Васильєва В. А. Спільна сумісна власність подружжя і корпоративні права. Корпоративні правочини: Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції, 27-28 вересня 2013 року. Івано-Франківськ: Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, 2013. С. 8 – 14.

Ivan Kalaur,

*Doctor of Civil Law, Professor, West Ukrainian National University; ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1736-6175>;
E-mail: kalaur.ir@gmail.com*

Liliana Sishchuk,

Ph. D., Associate Professor, Senior Researcher, Head of the laboratory, Academician F.H. Burchak Scientific Research Institute of Private Law and Entrepreneurship of the NALS of Ukraine, Kyiv, Ukraine; ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9722-4347>;

E-mail: liliana8766@gmail.com

CORPORATE RIGHTS AS AN OBJECT OF CIVIL RIGHTS

The article analyzes the current corporate legislation of Ukraine and doctrinal approaches to the concept and legal essence of corporate rights with a view to their classification as an independent object of civil rights. The author establishes that special corporate legislation does not contain a definition of corporate rights, but rather discloses a list of shareholders' rights with an indication of the possibility of having other rights defined by law and the company's charter. The author concludes that legal regulation of corporate rights should be reflected in a codified act – the Civil Code of Ukraine.

Taking into account the state of regulation of civil rights objects defined by Article 177 of the Civil Code of Ukraine, the author found that: 1) the list of objects of civil rights does not include corporate rights; 2) the list of objects

of civil rights remains open; 3) the entire list of objects of civil rights is reduced to tangible and intangible goods. The author argues that corporate rights are intangible, since there is no physical form of their embodiment. However, the presence of property rights within corporate rights necessitates their consideration in the aspect of property, which indicates that such rights are subject to the legal regime of property rights. The author proves that corporate rights, the content of which is filled with property rights that have value, should be included in the list of objects of civil rights as an independent object, and therefore corporate rights should be defined as a property benefit of an intangible nature.

With regard to defining the specifics of recognizing a share in the authorized capital (share, unit) or corporate rights as an object of civil rights, the author argues that a stock, share in the authorized capital, or unit is a form of corporate rights which has the accounting nature of such rights and may indicate special rules for their civil turnover. The form of corporate rights functions by virtue of its traditional application, taking into account the specifics of legal regulation by special laws of specific organizational and legal forms of legal entities.

Keywords: corporate rights, right of participation, share in the authorized capital, tangible goods, intangible goods, property rights, non-property rights, object of civil rights, civil turnover.